

Zpráva o stavu kultury ve Štáhlavech a Štáhlavicích a možnosti jejího rozvoje

Obsah

Zpráva o stavu kultury ve Štáhlavech a Štáhlavicích a možnosti jejího rozvoje	5
Přehled a analýza kulturní situace v obcích Štáhlavy a Štáhlavice	6
Hodnocení	11
Architektura	19
Životní prostředí a ochrana přírody	24
Problematika životního prostředí v intravilánu obce	25
Problematika životního prostředí ve volné krajině	28
Cíle a priority životního prostředí a ochrany přírody	32
Závěr	35

Poznámky36

1

•

Explikace

Kultura je neodmyslitelnou součástí života každého občana a jistě se shodneme, že kulturní a umělecké aktivity zásadním způsobem rozvíjí kvalitu života, formují zdravé morální postoje a duchovní rozměr společnosti. Jsme toho názoru, že jasnější definice pojmu kultura může zastupitelstvu obce Štáhlavy poskytnout inspiraci pro věcnou diskuzi o dalších společných krocích a kulturních potřebách našich občanů. Co tedy pojem kultura prakticky představuje pro obce Štáhlavy a Štáhlavice?

Historický úvod

Je všeobecně známo, že slovo kultura pochází z trpného tvaru latinského slovesa colere (to, co je pěstováno). Evropská kultura byla od svých historických počátků formulována převážně hodnotami křesťanství, antiky a židovství. Za nejvýraznější kulturní počín bylo za úsvitu evropských dějin považováno vítězství nad Dantovým selva oscura (temným lesem). Do kontinuity českého kulturního vývoje zasáhly mnohé společenské a politické události, naposledy dva totalitní režimy – fašismus a komunismus. Komunistická zvláda a normalizace zdeformovaly mnohé tradiční hodnoty a přirozenou lidskou vzájemnost. V kulturní oblasti způsobily nenávratné škody. Rehabilitace kulturní kontinuity po roce 1989 byla zase poznamenána bezduchou tržní ekonomikou. Proto se s některými plody kulturní, duchovní i estetické devastace ve Štáhlavech a Štáhlavicích setkáváme dosud.

Vymezení pojmu kultura

Pro další úvahy na téma kulturního potenciálu našich obcí je nezbytné začít kulturu vnímat v kontextu pojmů, které zde doposud byly reflektovány jen okrajově. Sebevědomá občanská společnost si nemůže dovolit zúžit pojem kultura jen na pořádání společenských zábav, plesů či dětských dnů; je zapotřebí do něj zahrnout též architekturu, životní prostředí, ekologii, veřejný prostor, design, film, literaturu, divadlo, fotografii, nová média a digitální technologie, počítačové hry, výtvarné umění, nový cirkus, vážnou hudbu, soudobou hudbu a tanec, filosofii, historii, náboženství a v jistém

Přehled a analýza kulturní situace v obcích Štáhlavy a Štáhlavice

Kulturní a společenský život obou obcí organizuje několik místních spolků, institucí, soukromých subjektů a kulturně angažovaných, kreativních osobností. Mezi nejaktivnější patří:

TJ Sokol Štáhlavice z. s.

Pořádá množství sportovních a společenských akcí zaměřených především na děti a mládež. Z jejich pestré a bohaté činnosti můžeme jmenovat turnaj v házené Memoriál J. Švece a V. Nolče, závod Malý železný muž, Kozelský cross, různé taneční zábavy, diskotéky, olympiády a maškarní plesy či tradiční Vejcobraní.

Společně s SDH Štáhlavice pak organizují velmi oblíbenou podzimní dětskou Strašidelnou stezku či novoroční pochod Brdonoš. Za výjimečný kulturní počín lze považovat obnovení činnosti štáhlavického loutkového divadla, na kterém má velkou zásluhu pan Karel Luft a Julie Nekolová. Divadlo uvádí asi čtyři představení ročně.

SDH Štáhlavice

SDH Štáhlavice alias Kovárenská smečka mnohé kulturní akce koordinuje s TJ Sokol Štáhlavice z. s. Mezi jejich tradiční akce patří Hasičský bál, Vinobraní, Dětská mikulášská šou či spolupráce na Dni pro děti a rodiče na louce u řeky, kterou v minulosti pořádala štáhlavská firma KS Europe. Nezanedbatelný význam má též organizace a účast na četných hasičských soutěžích.

SDH Štáhlavy

Připravuje každoročně Hasičský ples, Dětský maškarní bál a Hudební léto na hasičské zbrojnici. Pořádá soutěž O pohár starosty obce Štáhlavy a pomáhá se zajištěním několika

akcí v kostele sv. Vojtěcha ve Štáhlavech – Noc kostelů, Adventní koncert a další koncertní cykly.

TJ Sokol Štáhlavy

Jeden z nejstarších házenkářských klubů v České republice a průkopníků handballu. Dosahuje vynikajících sportovních výsledků zejména v házené – dorostenci reprezentují obec v 1. lize, muži a mladší žáci pak ve 2. lize. Z kulturních aktivit je důležité připomenout organizaci rozsvícení vánočního stromu na návsi.

Sportovní klub Štáhlavy

je sportovní organizací rozvíjející dlouholetou sportovní tradici ve Štáhlavech. Zaměřuje především na tenis a volejbal, úspěšní jsou též v minivolejbalu. Z kulturních akcí pořádá koncertní a divadelní pásmo Adventní snění, podílí se na dětském dnu a ve spolupráci se ZŠ Štáhlavy pořádá dětskou olympiádu. Pořádá nohejbalový turnaj a amatérský volejbalový turnaj Štáhlavská Husa, pro mládež Štáhlavské House. Organizuje cvičení předškoláků.

Sportovní klub Kardio

Rekreačním způsobem se věnuje basketbalu.

Obec Štáhlavy – Informační centrum

Obecní úřad Štáhlavy je uveden pod kulturními akcemi, které produkčně zajišťuje členka kulturní komise a správkyně Informačního centra (jehož rekonstrukce byla velmi vkusně dokončena v roce 2015) Petra Brůhová. Pravidelně organizuje Dámský klub, historické přednášky a setkání s populárními českými herci, například s Ilonou Svobodovou, Pavlem Zedníčkem či Nadřou Konvalinkovou. Informační centrum pak slouží i pro další občanská nebo spolková setkání. Další akce zde pořádá Jakub Šedivý (ve spolupráci s SDH Štáhlavy) – např. Pub quíz, Deskohraní, Turnaj v prší apod. ZO českého zahrádkářského svazu Štáhlavy každoročně pořádá výstavu ovoce, zeleniny, květin, citrusů, kaktusů a sukulentů. Dále se v Infocentru nachází zázemí štáhlavského divadelního spolku Štável. Protimluvem se však jeví název Infocentrum, protože budova jako infocentrum využívaná není.

V Informačním centru se aktuálně řeší narovnání nájemních podmínek. Ve výsledku musí mít všichni nájemci podmínky stejné. Pořadatelé vzdělávacích akcí a projektů živé kultury (místní spolky, instituce, ale též fyzické či právnické osoby) musí mít možnost jednoduše a transparentně na svoji akci požádat o příspěvek z rozpočtu obce. O přidělení dotace a její výši rozhoduje na návrh kulturní komise rada obce. Forma a obsah žádosti uvedený v této chvíli na webu obce je dostačující, ideální by však byla elektronická verze.

Úslava rock fest Štáhlavy

Během pěti let své existence se festival Úslava rock fest Štáhlavy vyprofiloval jako významná přehlídka lokálních rockových skupin. Založila ho a organizuje štáhlavská agentura ŠOS Promo pod vedením Martina Šilera. S průměrnou návštěvností okolo 700 rockových fanoušků se festival řadí k nejúspěšnějším lokálním kulturním počinům s výrazným mediálním přesahem.

Knihovna Štáhlavice

Důležitou obecní kulturní institucí se stala knihovna ve Štáhlavicích po nástupu knihovnice Elišky Landové, která knihovnu nevnímá pouze jako místo zpřístupnění knihovních jednotek, ale jako živý diskuzní a edukativní prostor. Během roku zde připraví až dvanáct přednášek na rozličná témata z dějin literatury a historie.

Knihovna Štáhlavy

Zajišťuje běžný zápůjční provoz především populární a zábavní literatury. Vzhledem k omezenému prostoru knihovny se však žádné vzdělávací akce realizovat nedají.

Iniciativa o záchranu štáhlavských varhan – Jakub

Šedivý a Štáhlavský pěvecký sbor

Na dobrovolnické bázi a formou občanské kulturní aktivity pracuje Jakub Šedivý, který svým způsobem naplňuje všechny rysy národního buditele. V jeho osobě se současně prolíná zastupitel obce Štáhlavy, učitel, klavírista, rybář a dobrovolný hasič; jako sbormistr vede několik let Sbor a orchestr žáků CG a Sbor dospělých ze Štáhlav, kteří spolu vystupují na zdejších akcích. Od roku 2016 se zasazuje o rekonstrukci varhan ve štáhlavském kostele sv. Vojtěcha, které budou po opravě sloužit veřejnosti ke kulturním účelům. Kromě 3 koncertů v kostele během roku sbor účinkuje i u vánočního stromku.

Divadelní spolek Štável

Ochotnické divadlo má ve Štáhlavech více než stoletou tradici. Není proto náhodné, že v roce 2016 vzniká amatérský soubor divadelních nadšenců Štável. Svojí prací navazuje na dlouholetou divadelní práci spolku Úslavan a později Dramatického souboru OB Štáhlavy pod vedením štáhlavského rodáka a prvního starosty Vítězslava Fremra s asistencí Ladislava Nechyby a mnoha dalších. Soubor má v této chvíli 21 členů a na kontě úspěšnou autorskou hru Vladimíra Šimečka Sen S. F., kterou již navštívilo 1600 diváků. Realizuje asi 12 představení ročně. V současné době soubor připravuje další autorskou hru.

Bezejmenná čajovna

Bezejmenná čajovna je privátní projekt, který se v kulturní oblasti zaměřuje především na reflexi současného českého a evropského umění s akcentem na tematiku Dálného východu. Během své dvacetileté existence uspořádala Bezejmenná čajovna ve Štáhlavicích několik stovek kulturních akcí – koncertů, výstav, festivalů, filmových projekcí, přednášek a workshopů. Má vlastní ediční řadu, ve které již vyšlo šest publikací, především básnických textů a esejů o umění. Významně se podílela na přípravě a realizaci programu Plzeň 2015 – Evropské hlavní město kultury, pravidelně

spolupracuje s Velvyslanectvím Japonska v ČR, Městem Plzní a mnoha dalšími kulturními institucemi. Díky své aktivitě a rozsáhlé publikační činnosti vstoupila Bezejmenná čajovna do povědomí české kulturní veřejnosti a šíří dobré jméno Štáhlavice a Štáhlav doma i v zahraničí. I z těchto důvodů ji pravidelně navštěvují významné osobnosti české i světové kulturní scény.

Zámek Kozel

Zámek Kozel je nejvýznamnější kulturní památkou v katastru obce Štáhlavy a společně s okolním anglickým parkem je nejoblíbenějším výletním místem v okolí Plzně. Jeho kulturní význam přesahuje hranice Plzeňského kraje a pro život obou obcí má zcela nezastupitelný význam; do jeho kontextu ostatně zasahuje již téměř 250 let. Kozel disponuje galerií pro grafiku, ex libris a fotografii, dále jízdárnou, která je využívána jako koncertní a společenský sál, barokní kaplí, kde se vedle komorních koncertů konají svatební obřady. Dramaturgie kulturních programů se částečně odvíjí od zadání ředitelství Státní památkové péče, částečně dramaturgickým plánem kastelána; tématy současného vedení zámku jsou zušlechťení, vzdělávání a zdokonalování. Akcent je kladen především na komorní koncerty, dále na obnovení funkce letohrádku s nespoutanou a aristokratickou zábavou; v neposlední řadě na burlesku, kabaret a nový cirkus. Profiluje se jako konzervativní instituce, která si zakládá na umělecké kvalitě. Pokladna zámku Kozel se nabízí pro realizaci štáhlavského infocentra.

Š + Š Obecní zpravodaj

Významným společenským a kulturním počinem je vydávání měsíčního zpravodaje zastupitelstva obce a obecního úřadu ve Štáhlavech. Vedení obce, angažování jednotlivci, spolky, sdružení, organizace a zároveň všichni občané-čtenáři v něm nacházejí společnou platformu, která plní všechny mediální funkce – informační, kontrolní, sociální, vzdělávací a zábavní. Ve zpravodaji je možné též komerčně inzerovat. Minulé redakční radě pod vedením Ondřeje Magliče se podařilo vytvořit síť pravidelných přispěvatelů a nastavit téměř profesionální novinářské mechanismy založené na půdorysu novinářské etiky. Je v zájmu všech občanů, aby se „noviny“ nadále rozvíjely a zároveň v nich byla respektována svoboda projevu, objektivita, právo na

informace a veřejný zájem. Obecnímu zpravodaji Š+Š by prospěla dílčí profesionalizace; ideálně na úrovni grafika a šéfredaktora.

Pionýr, Červený kříž

Z dalších kulturně činných subjektů je možné zmínit Pionýr, který o letních prázdninách organizuje tábor pro děti a v neposlední řadě Červený kříž, který pořádá různé edukativní akce pro děti i dospělé, například kurzy první pomoci. Jeho členové úspěšně reprezentují obec v soutěži Mladý zdravotník.

Šťáhlavy – pohled do dějin

Zcela výjimečnou a samostatnou kulturní událostí je aktuální příprava knihy o historii Šťáhlav s názvem Šťáhlavy – pohled do historie. Podílí se na ní kolektiv autorů – Jana Kepková, Roman Berkovec, Jaroslav Čechura a Jan Jermář. Kniha s rozsahem přes 480 stran a mapuje historii Šťáhlav od pravěku až po současnost. Publikace je zcela zásadním příspěvkem k „porozumění duši“ Šťáhlav a Šťáhlavic a jednoznačně probouzí pocity hrdosti, důvěry a sounáležitosti s místem, ve kterém společně žijeme. V podobných, byť méně rozsáhlých projektech, je dobré pokračovat.

Radyně bike team o. s.

Reprezentuje především Ing. Martin Vít Ph.D, který obec Šťáhlavy zviditelnil jako vítěz proslulého závodu 1000 Miles Adventure, přechodem od Kanady či jako vítěz Toulání Českem.

Český rybářský svaz

Každoročně pořádá rybářský bál a rybářské závody pro děti a mládež; pro mladé začínající rybáře vedou rybáři zájmový kroužek.

Sportovně střelecký klub Šťáhlavy

Organizuje pravidelně soutěž ve střelbě.

Hodnocení

Silné stránky

Obecně lze říci, že obec Štřáhlavy má nadstandardní kulturní nabídku. Není obvyklé, aby se obce srovnatelné velikosti mohly pochlubit tak bohatým společenským životem a pestrostí kulturních žánrů. Množství zde realizovaných akcí nebývá běžně dostupných ani v daleko větších městech. Výjimečné zázemí pro sportovní vyžití a další volnočasové aktivity, příkladná spolková činnost, množství akcí pro děti a mládež, knihovny, četné tradiční zábavy; divadlo, pěvecký sbor; navíc umělecky profesionální performance a výstavy na zámku Kozel; v neposlední řadě témata současného umění a společenských trendů v Bezejmenné čajovně. Díky rozvinuté dopravní infrastruktuře, která byla v minulém volebním rozšířena ještě o noční linku, je snadno dostupná i krajská metropole Plzeň, kde jsou k dispozici významné kulturní instituce města Plzně a Plzeňského kraje – Divadlo J. K. Tyla, Západočeská galerie a Galerie města Plzně, kina, Státní vědecká a studijní knihovna, Techmania, centra pro alternativní kulturu Moving Station, Papírna, Divadlo pod lampou, množství klubů a vzdělávacích center. Pro opravdu náročné milovníky kultury je během 40 minut jízdy autem dostupné hl. město Praha.

Slabé stránky

Hlavním problémem v oblasti kultury ve Štřáhlavech a Štřáhlavicích je absence jakékoliv vize do budoucnosti a její financování. Je lhostejné, zda se jedná o oblast živé kultury nebo architektury. V této souvislosti zde doutná několik dlouho neřešených problémů, které brání komplexnímu rozvoji zdejšího velkého kulturního potenciálu.

► *Není nastavena žádná koncepční strategie financování kultury*

Je samozřejmě naivní předpokládat, že jedině penězi kultura „otevře“ všechny své inspirační a imaginativní zdroje. Částka ve výši 0,1%–0,2% z obecního rozpočtu, která byla na kulturu uvolňována v předcházejících letech, by se po letočném velkorysém navýšení již v rozpočtu nikdy neměla objevit. I ve Štřáhlavech je nutné si konečně uvědomit, že investice do živé kultury je stejně významná jako investice do vzdělání. Každá dobře investovaná koruna se vrátí mnohonásobně zpět. Výše příspěvku na kulturu se musí trvale udržet na úrovni celorepublikového průměru, to jest kolem 1% obecního rozpočtu.

► ***Financování musí probíhat na základě dlouhodobé kulturní strategie a vize***

Na základě této analýzy a diskuze v rámci zastupitelstva i veřejnosti je důležité vytyčení alespoň základních obrysů směřování kultury v obci a podobně jako ve sportu podpořit nejvýznamnější kulturní iniciativy, projekty a programy.

► ***Chybí jednoduchý a transparentní způsob žádosti o finanční podporu kulturních projektů***

Na stránkách obce musí být ke stažení interaktivní jednoduchý formulář žádosti. V tuto chvíli by stačila doplnit a zpřesnit stávající žádost o poskytnutí dotace, která je zveřejněna na webu obce.

Návrh žádosti

O subvenci na kulturní projekt z obecního rozpočtu může žádat každý občan s trvalým bydlištěm v katastru obce Štáhlavy, ať už se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu. Projekt musí být realizován v katastru obce Štáhlavy. V mimořádných případech je

možné podpořit i projekty mimo obec, vesměs akce s výrazným potenciálem k šíření dobrého jména Štáhlav a Štáhlavic.

Žádost musí obsahovat

- *stručný popis projektu podrobný rozpočet*
- *včetně předpokládaných příjmů termín a*
- *místo konání akce jméno a adresu*
- *pořadatele/žadatele u právnických osob IČO*
- *číslo bankovního účtu závazek k předložení*
- *vyúčtování*
- *závazek k použití loga obce Štáhlavy na propagačních materiálech*
-

Přidělení subvence schvaluje rada obce na návrh kulturní komise. Návrhy kulturní komise jakožto odborného poradního orgánu by měly být převážně respektovány.

O přidělení rozhoduje vždy jen umělecká kvalita, originalita a společenská prospěšnost projektu. Žádat je možné i na projekty víceleté, například na přípravu publikace.

Dotace bude vyplacena na základě jednoduché smlouvy, kde bude stanoven předmět smlouvy, stanoveny podmínky čerpání dotace, ukončení smluvního vztahu a další ujednání.

Po ukončení projektu předloží pořadatel výdajovou fakturu a vyúčtování nebo alespoň analytický soupis výdajových dokladů do výše dotace.

► *Dosud je širěji opomíjeno vícezdrojové financování kulturních projektů*

Každý rok vypisují dotační tituly Město Plzeň, Plzeňský kraj nebo Ministerstvo kultury ČR. Na realizaci projektů s mezinárodním přesahem je možné žádat zahraniční nadace a fondy EU. Některé projekty, například vydání publikací či hudebních nosičů, je možné financovat formou crowdfundingu².

► *Je zapotřebí otevřít dialog a diskuzi osobností činných v kultuře Štáhlav a Štáhlavic*

Je nezbytné překonat vzájemnou nedůvěru a začít si zvykat na rozdílnost názorů, pohledů i zájmů; přinejmenším je zapotřebí umět se respektovat. Nemusíme

vzájemně chodit na všechny zdejší pořádané kulturní akce, ale měli bychom o nich alespoň vědět a vzájemně si své práce vážit.

Za tímto účelem je důležité každý měsíc pokračovat v započatém zveřejňování souhrnného kulturního přehledu o akcích pořádaných v obci v novinách Š+Š. Všechny akce z tohoto přehledu musí být bez rozdílu zveřejňovány na webu obce Šťáhlavy a vyhlášovány veřejným rozhlasem.

V případě existence plakátů musí být zajištěna možnost jejich vyvěšení na všech obecných vývěsných plochách. Rozvíjet je zapotřebí propojení obecního webu a FB s weby a FB realizátorů kulturních akcí, případně s mobilními telefony zdejších občanů, kteří by o tuto službu projevíli zájem.

► ***Zlepšení informačního systému obce***

Vedle webových stránek obce máme na mysli souhrnně zpracovanou prezentaci obce včetně jejího okolí se zdůrazněním místních kulturních specifik; pohlednice, mapy, brožury, informace o každoročně se opakujících kulturních akcích, turistických cílech; neexistuje žádný projekt podporující pozitivní mediální obraz obce v tisku či na sociálních sítích, který by přilákal více poučených turistů a zvýšil tím příjmy například z obecního parkoviště a pomohl místním provozováním ke zvýšení počtu návštěvníků. Časem by se mělo uvažovat o kompletní aktualizaci a zatraktivnění grafického vizuálu obce. Chybí značení památek, poskytovatelů služeb, institucí a lokálních firem. Do propagace je vhodné zakomponovat velmi dobře realizovanou naučnou stezku kolem Kozlu a stezku F. X. France. K financování nákladů na zpracování těchto materiálů se nabízí finance ze zisku obecního parkoviště u zámku Kozel.

► ***V diskuzi o stavu a charakteru zdejší kultury by měla být zvláštní pozornost věnována reflexi vzájemné animozity mezi některými občany Šťáhlav a Šťáhlavic.***

V tomto ohledu by bylo dobré pokusit se o realizaci například vzájemného sportovního utkání s následnou zábavou nebo vzájemná podpora při realizaci některých kulturních akcí.

► Štáhlavy nemají kulturní a společenský sál

K tématu realizace nového kulturního a společenského sálu se v poslední době ozývají ze strany současného vedení výrazně zamítavé hlasy. V této souvislosti je třeba ocitovat Strategický plán rozvoje obce Štáhlavy na roky 2014–2020, který byl schválen usnesením č. 228/14 Zastupitelstvem obce Štáhlavy dne 29. 1. 2014. „*Velkým nedostatkem v části Štáhlavy je to, že zde není žádný společenský sál, kde by se mohly konat plesy, kulturní vystoupení, kde by se lidé při různých akcích mohli scházet a utužovat tak sousedské vztahy. Velký sál je v Lidovém domě, který je ale v soukromém vlastnictví. Potřeboval by celkovou rekonstrukci, tedy velké finanční náklady. Společenský sál je pouze v budově pohostinství ve Štáhlavicích.*“

Přízemí Lidového domu slouží od roku 2018 jako vietnamský obchod a je velmi nepravděpodobné, že by vietnamští obchodníci chtěli Lidový dům v dohledné době prodat. Jako zcela nevyhovující se jeví studie přestavby Záložny na štáhlavské návsi. Nejenže je tato realizace z funkčního hlediska zcela zastaralá, extrémně drahá, bez možnosti parkování, ale další nesourodý architektonický zásah na obecní návsi by byl estetickým zločinem. Jako nevhodná, nedostatečná a drahá se ze stejných důvodů jeví přestavba Lesního úřadu.

Současným parametrům na kulturní prostor nevyhovuje ani Občany pro obec navrhovaný odkup a úprava patra v nemovitosti pana Říhy. Obrys dohody s novým majitelem štáhlavského zámku o využívání společenského sálu, popřípadě dalších prostor pro kulturní potřeby občanů Štáhlav, o kterém opakovaně jednal s panem Doubkem juniorem Spolek štáhlavského zámku, se kvůli nedávné tragické nehodě rozplynul

Návrh na řešení

Pro vyřešení tohoto problému je pro budoucí výhled přijatelná pouze jediná varianta – stavba moderního multifunkčního prostoru.

Co si představit pod pojmem multifunkční kulturní prostor?

Multifunkční kulturní prostor je moderní forma kulturní infrastruktury pro třetí tisíciletí, kde je možné prezentovat prakticky všechny umělecké žánry. Slučuje v sobě funkce koncertního a tanečního sálu, galerie, divadla, projekčního sálu i kongresového centra. Jeho určujícími znaky jsou jednoduchost a variabilní dispozice, které splňují požadavky jednotlivých uměleckých oborů, včetně eievace.

Dále nízká energetická náročnost, šetrnost, soběstačnost, chytré technologie, bezbariérový přístup a atraktivní estetická hodnota. Sloužit může jako zázemí neprofesionálním i profesionálním organizacím, spolkové činnosti či místnímu divadlu; vhodný je dále pro dílny, výstavy, rezidenční pobyty, prezentace. Soustředit je do něj možné knihovny, informační centrum, restauraci, prodejnu lokálních výrobků.

Okolí je navrženo jako kreativní a rekreační zóna s parkem a dětským hřištěm. Sál je možné dále pronajímat pro účely kongresů, filmových projekcí, konferencí, prezentací a školení; vhodný je pro pořádání svateb, plesů, oslav a mnoha dalších společenských událostí; od rockových koncertů, přes hip hop až po recitály soudobé vážné hudby. Dále může sloužit jako vzdělávací a školicí centrum, výuku jazyků, počítačové gramotnosti a nových technologií. Volná dispozice členění sálů znamená možnost paralelního používání několika nájemci nebo pořadatelů najednou.

Z nespočtených zahraničních zkušeností jednoznačně vyplývá, že podobné kulturní prostory zásadně proměňují okolní život, zvyšují zájem o kulturní a zážitkovou turistiku, přispívají k vyšší zaměstnanosti a přinášejí nezpochybnitelné multiplikační efekty. Na podobně strukturovaný prostor je možné čerpat četné dotační pobídky ze zahraničí, ale i dotace na kulturu či obnovitelné zdroje energie. Pozemek pro realizaci podobného zařízení je nutné vybírat s rozvahou, stavbě musí předcházet přísná ekonomická analýza.

2.

Explikace

Kvalitu veřejného a společenského života obce nejlépe rozpoznáme z péče o architekturu a veřejný prostor – čistotu ulic, úpravu zeleně, rekonstrukce historických staveb, občanskou vybavenost, stav lesů, novou nápaditou zástavbu. Architektura a veřejný prostor je odrazem nás samých a kvalita našeho života je pak přímo úměrná jeho stavu.

Historický úvod

Okolí Štáhlav a Štáhlavic je různými kulturami obýváno již od neolitu. V kozelském polesí jsou stále zřetelná mohylová pohřebiště ze střední a mladší doby bronzové. Patrná je středověká cesta spojující Štáhlavice se zaniklou vsí Neslívky. Na jižním břehu řeky Úslavy zde v letech 1784–1789 postavil Jan Vojtěch Černín z Chudenic pozdně rokokový lovecký zámek Jagdschloss bei Stiahlau, který byl později vlivem hlubších kulturních souvislostí přejmenován na Kozel. Dalšími kulturními památkami v katastru Štáhlav je pohřební kaple Povýšení sv. Kříže, příhradový vazníkový kozelský most, zámek na štáhlavské návsi, přírodní park Kornatický potok a chráněná dubová Hrabčící alej a kaple na návsi ve Štáhlavicích. Významnou stavbou a hlavní dominantou obce je barokní kostel sv. Vojtěcha a též zeď, která obklopuje areál zámku i kostel; budova bývalého Forstamtu/Lesní úřad a fara. Z počátku 20. století se zde dochovalo několik architektonicky zajímavých vil: ve Štáhlavech vila Miluška, později realizovaná vila Obecního úřadu nebo vila architekta Štíky Pod Borem; významnější realizací je též objekt vodní elektrárny pana Doubka. Ve Štáhlavicích je to vila Alexandra č. p. 63, vila č. p. 87 a také relativně citlivě rekonstruované selské usedlosti č. p. 15, 23, 24 a 31. Zajímavou stavbou je památkově chráněná dřevěnice Vimrovka nad náhonem k Lopateckému rybníku.

Analýza současné situace

Bez ohledu na současné majetkové vlastnictví jsou historické a architektonické památky ve Štáhlavech a Štáhlavicích většinou poznamenány arogancí komunistických kulturtrégrů. Například v části barokního zámku dodnes sídlí AG-produkt, a.s. a jeho

areál je obestavěn nevhlednými halami, které znehodnocují ve své podstatě historické centrum obce. Výsledky oprav jsou ze strany soukromých investorů i ze strany obce nepřesvědčivé a rozpačité. Opravy zámku pokračují pouze dílčími opravami krytiny a fasád a není zatím jasné, jakým směrem se budou dále vyvíjet. Výjimku tvoří jen zámek Kozel, který je spravován Státním památkovým ústavem, dále návěs obce Šťáhlavice, která si zachovala svůj venkovsky tradiční ráz s charakteristickými lipami a kapličkou. Převážně citlivě je opravována nemovitost pana Říhy na návsi ve Šťáhlavech; s ohledem na okolní zástavbu byla s podobným cítěním realizována stavba Bezejmenné čajovny. Aktuálně byla zpracována studie na přestavbu Lesního úřadu na startovací byty; protože je však objekt v desolátním stavu a celková rekonstrukce se jeví finančně velice náročná, je nutné i tuto zatím nejpřijatelnější verzi využití podrobit přísné diskuzi.

Centralistické uvažování negativně poznamenalo také rekonstrukci šťáhlavské návsi. Ta nebyla architektem Varvařovským řešena jako duše obce a historické centrum, ale bohužel jen a pouze jako bezpečná křižovatka, která svojí dispozicí společenský a kulturní život vylučuje. Celkový ráz obce narušují i mnohé nevzhledné novostavby, odstrašující barvy fasád, betonové prefabrikované ploty nebo nevhodné architektonické prvky realizované v dobré víře, například konstrukce schodiště kolem komína bývalého lihovaru, který je významnou připomínkou industriálního období, nebo nepříliš šťastné zastřešení vchodu do vily Obecního úřadu. Cizorodým estetickým prvkem v panoramatu obce se stala nová, poměrně levná sportovní hala, při jejíž výstavbě se nerespektovala konfigurace terénu a výšková hladina okolní zástavby. Naprosto zoufalá je situace u vchodu do kostela sv. Vojtěcha, při jehož návštěvě jde pokaždé doslova o život. Obecně je nutné konstatovat, že obec Šťáhlavy postrádá jakoukoliv architektonickou koncepci, která by předcházela dalšímu zbytečnému ničení zbylých tradičních venkovských struktur.

Návrh na řešení

K eliminaci výše zmíněných problémů se nabízí vytvoření závazného a dostatečně přesného rozvojového plánu, ve kterém bude v co nejširším měřítku jasně vymezeno směřování obce nejen ve smyslu územního plánu, ale především s důrazem na urbanistickou koncepci a místního genia loci. Města nebo obce, které při své správě a rozvoji podobné plány aplikují (například Litomyšl) jsou svojí harmonickou atmosférou a estetickou kvalitou rozpoznatelné na první pohled. Ideální způsob pro přípravu podobného materiálu je komunitní plánování, tj. veřejná diskuze občanů, architektů, umělců a zastupitelů na základě odborných studií a rešerší. Nabízí se také dlouhodobá spolupráce s vybraným architektonickým studiem, které bude v dlouhodobém horizontu realizovat předem definované vize. Velice důležité je zapojit do diskuze také soukromé vlastníky historických staveb.

U každé klíčové budovy nebo plochy musí být co nejpřesněji určeno, co od nich očekáváme, jakou funkci mají plnit a jak projekt realizovat, aby se na nic důležitého nezapomnělo. Absence strategie je u architektonických realizací o to závažnější, že každé necitlivé a špatné rozhodnutí ovlivňuje kvalitu místa na několik generací. Architekturu v obci musíme přestat vnímat jako množinu technických prvků a řešení, jako je osvětlení, parkování, komunikace či doprava, ale jako organickou a živou strukturu s mnoha funkcemi a fasetami. Toto pojetí architektury vytváří podmínky ke společnému trávení volného času ve veřejných prostorech, prostranstvích i kulturní krajině. Kreativní řešení výše zmíněných problémů by bylo vítězstvím všech občanů bez ohledu na názorové a politické zabarvení.

Cyklostezka

Cyklostezka je osobním spojením s krajským městem Plzní a okolními obcemi a městy. Obci Šťáhlavy se ji zatím zrealizovat nepodařilo. Z kulturního hlediska však nestačí vybudovat jen zpevněnou komunikaci, kterou cykloturisté obcí bezpečně projedou. Paralelně s tím je zapotřebí řešit již zmiňovanou propagaci, informační systém (mapy, průvodce, web, značení), odpočívadla a parkoviště. Je také zapotřebí vyzvat ke spolupráci všechny dotčené instituce a podnikatele, kteří v obci poskytují služby – vaří pivo, nabízejí ubytování, zajišťují občerstvení či jiný servis, vyjít vstříc jejich návrhům a podpořit jejich přání. Bez vstřícnosti vedení obce jsou tyto služby po mnoha destruktivních státních intervencích udržitelné jen velmi obtížně. V opačném případě projekt cyklostezky obci ani jejím občanům nic nepřinese.

Chodníky

V okrajových částech obce chybí chodníky. Ideálním řešením je vykoupení pozemků a postupná realizace těchto chodníků. Chodník mezi Šťáhlavicemi a Šťáhlavy se snad podaří realizovat v rámci projektu cyklostezky.

3.

Explikace

Život obyvatel Štáhlav a Štáhlavic ovlivňuje především překrásná krajina jihozápadních Brd; lidé v ní žijí od pravěku a stejně dlouhou dobu ji přetvářejí k obrazu svému. Vrstvy krajin v plynoucím čase formují naše vlastnosti a charaktery, zdejší přírodní materiály a horniny zas utváří naše estetické citění. Abychom poznali, kdo skutečně a historicky jsme, stačí vypnout počítač nebo televizi a vyjít do okolních lesů, polí a údolních niv. Přírodu a životní prostředí nechráme jen kvůli mizejícím živočišným druhům, znečištěným vodám a vzduchu, ale především proto, že tímto způsobem, v nejhlubším slova smyslu, pečujeme o svoji duši.

Historický úvod

Životní prostředí a příroda je základní strukturou lidské společnosti. Člověkem začalo být významněji ovlivňováno již v období mezolitu; neolitická revoluce pak způsobila zásadní změnu ve využívání krajiny. Postupné zvyšování počtu obyvatel vedlo ke zvyšování extenzivního tlaku na krajinu a postupnému zvětšování obydleného území. Po obsazení většiny ploch vhodných pro zemědělství docházelo k intenzifikaci obhospodařování, které bylo dále zvýšeno příchodem průmyslové revoluce. Krajina Štáhlav a Štáhlavic je tvořena tisíciletí trvajícím kontinuálním vývojem, v němž každá z minulých kultur zanechala nějaké stopy.

Limity obce v péči o životní prostředí

Naše obec je dle zákona o obcích řazena mezi obce kategorie I., které mají na úseku přenesené působnosti v ochraně přírody na starosti povolování kácení dřevin, stanovování náhradních výsadeb a vedení přehledu o účelových komunikacích, stezkách a pěšinách mimo zastavěné území. Do těchto kompetencí nepřísluší ZO ani RO právo zasahovat. Ostatní pravomoci v ochraně přírody jsou rozděleny mezi Městský úřad Starý Plzenec, Magistrát města Plzně a Krajský úřad Plzeňského kraje, popř. Ministerstvo životního prostředí ČR. Zásadním problémem v prosazování zájmů ochrany přírody⁴ je, že se jedná o zásah do majetkových nebo osobních svobod fyzických i právnických osob.

Navíc současná struktura držby pozemků komplikuje realizaci plošných a liniových opatření ve volné krajině i intravilánu⁵. Často se také jedná o nákladná opatření bez zjevných okamžitých výhod pro občany a jejich prosazení v napjatém obecním rozpočtu nebývá jednoduché.

Problematika životního prostředí v intravilánu obce

Ochrana ovzduší

Z důvodu absence těžkého průmyslu, relativně řídkému osídlení a dopravě je kvalita ovzduší v obci velmi dobrá. Přesto zde zejména v zimním období v době inverze dochází k výraznému zhoršení rozptylových podmínek v obou částech obce. Důvodem je nejčastěji nevyhovující stav kotlů a spalovaný materiál. Nemusí se nutně jednat o spalování odpadků, ale i nekvalitního hnědého uhlí a nevhodnou technologii topení. Také pálení rostlinných zbytků málokdy splňuje požadované zákonné parametry. Při pálení by se mělo jednat pouze o suché rostlinné zbytky, které nevytváří významné množství kouře.

Další příčinou je provoz automobilů s přímým vstřikováním bez filtrů pevných částic, které vytvářejí emise polévatého prachu PM10. Ze strany obecního úřadu je vhodné přistupovat k řešení existujících problémů spíše domluvou než restrikcí a při sporech mezi sousedy hrát roli mediátora.

Vodní hospodářství a ochrana vod

Správa vodních toků je v kompetenci Povodí Vltavy – závod Berounka (Úslava, Kornatický potok), Lesů ČR (např. Hádecký potok) a obce (Beránka). To znamená, že řešení povodňových situací vzniklých v horních částech povodí je v působnosti státu a státních organizací, bez možnosti výrazného ovlivnění ze strany obce. Vzhledem k umístění obce je zde ohroženo pouze několik nemovitostí. Jen při více jak stoletých vodách dochází občas k přelivu náhonu a voda se objeví téměř v centru obce. Výše hladiny v povodňových letech je vyznačena na sloupu u koryta řeky. Také v případě bleskových povodní, jako například v roce 1976 a 2015, způsobených přívalovými

srážkami, je obec přímo ohrožena vodou ze svažitéch polí směrem od Nezabavčtic a Losiné. Preventivním řešením je úprava struktury zemědělské půdy (orba po vrstevnicích a sázení vhodných plodin), která zlepšuje retenci a akumulaci vody. Tato opatření též zvyšují infiltraci a tím hladinu spodní vody ve studnách. Problematika přívalových srážek a sucha je komplexním problémem, který přesahuje možnosti této analýzy. V současnosti je zpracována projektová dokumentace na bezpečné odvedení velkých vod směrem do Bažantnice a tím odlehčení při povodňových stavech i balastní vody ve sdružené kanalizaci obce.

Odpadní vody a odkanalizování obce

Zajištění odkanalizování obce s počtem ekvivalentních obyvatel vyšším než 2 000 (ke 31. 12. 2010) je dána vodním zákonem. První etapy odkanalizování Štáhlav a Štáhlavic provázely různé technické problémy, a proto zůstalo mnoho domácností nepřipojených.

Pro vyřešení tohoto problému se nabízí zpracování projektové dokumentace přípojek pro všechny dosud nepřipojené domácnosti najednou (projekt by si občané hradili), zajištění dodavatelské firmy a připojení na kanalizační řad naráz realizovat. Občané, kteří na tuto formu spolupráce přistoupí, by si hradily náklady na přípojku jen na hranici pozemku; tento přístup se osvědčil v některých okolních obcích. Cesta vysokých pokut a restrikcí mívá často opačný efekt a snižuje důvěru v instituce. V krátké budoucnosti je nutná intenzifikace ČOV. Samostatnou kapitolou je likvidace splaškových vod v rekreačních objektech, kterých jsou na území obce stovky a tato problematika je velmi obtížně řešitelná. Nehledě k nutnosti primárně dokončit kanalizaci v zástavbě samotné obce.

Zásobování pitnou vodou

Značná část obyvatel je ve Štáhlavech i Štáhlavicích dosud odkázána na vlastní studny, které díky dlouhodobé kontaminaci z netěsných kanalizací a septiků často nespĺňují požadavky na pitnou vodu. V suchých letech navíc dochází ke snížení jejich vydatnosti, někdy až k úplnému vyschnutí. Jen malá část domácností je připojena k vodovodnímu řadu prostřednictvím firmy ČEVAK a. s. V současnosti se proto jako velmi výhodné jeví zprovoznění obecního vodního vrtu Na Svidné, který obci zajistí kvalitnější a levnější pitnou vodu.

Nakládání s odpady

V obci je díky dlouhodobé osvětě široce rozšířeno třídění základních druhů odpadů – papíru, plastů, skla. Otázkou je, zda neuvažovat o výkupu železa jako v okolních obcích. U kontejnerů často vzniká nevzhledný nepořádek, který způsobují občané ukládáním odpadu i mimo odpadní nádoby. Tento problém souvisí s přístupem obyvatel, kteří považují vzniklý nepořádek za obecní a od obce požadují nápravu. Ještě horší je situace při nakládání s bioodpadem, zejména posečenou travou, spadáním listím a ovocem. Některými občany není bioodpad stále chápán jako odpad a je ukládán v blízkosti nemovitostí, čímž vzniká množství nevzhledných skládek. Tyto jsou sice z pohledu biodiverzity vhodnými stanovišti pro různé drobné živočichy, ale výrazně zhoršují vzhled obce. Možnost jeho ukládání do sběrného dvora nebo kompostování na vlastním pozemku je využívána málo. Obec sama by měla jít příkladem a aktivně bránit zakládání nových černých skládek, které jsou v některých chatových oblastech velmi rozlehle. Řešení, které se nabízí, je nákup a rozdávání kompostérů ze strany obce místním občanům a především osvěta. V tomto ohledu je také velmi prospěšné pokračovat v dobrovolnické akci Uklidme Česko, které se obec zúčastnila již v roce 2017 a 2018. Podobné projekty mají nezanedbatelný výchovný vliv především na děti a mládež.

Dřeviny rostoucí mimo les

Dřeviny rostoucí mimo les jsou všechny dřeviny, které nerostou na lesní půdě. Jsou chráněny zákonem 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Povolování jejich kácení je kompetence v oblasti ochrany životního prostředí, kterou vykonává náš obecní úřad v přenesené působnosti. Rozhodnutí o povolení ke kácení je nutné pro všechny stromy s obvodem nad 80 cm ve výčetní výšce 1,3 m, pro stromořadí a keře o ploše nad 40 m². Povolení ke kácení ve významném krajinném prvku (údolní niva, vodní tok, Hrabčecí alej atd.) je nutné vždy. Na ovocné dřeviny v zastavěném území (v KN vedeném jako využití zeleň) není povolení třeba. Každý strom a keř pozitivně ovlivňuje mikroklima ve svém okolí, snižuje teplotu, prašnost, hluk, zvyšuje vlhkost vzduchu. Druhová struktura dřevin pěstovaných v obci zaznamenala v posledních desetiletí výraznou změnu. Staré a velké stromy (lípy, duby, ořešáky, javory) postupně nahradily krátkověké okrasné dřeviny

(sakury, hlohy, jeřáby, tůje). Každý vzrostlý strom si nezbytně zaslouží ochranu, protože je v krátkodobé perspektivě nenahraditelný. To neznamená chránit za každou cenu stromy, které ohrožují bezpečnost obyvatel. Je však zapotřebí starat se o mladé perspektivní stromy, které pokácené senescentní stromy postupně nahradí. Ekologickou újmu za pokácené stromy eliminuje stanovení náhradní výsadby.

Hrabčcí alej

Nejvýznamnějšími dřevinami v působnosti obce jsou duby v Hrabčcí aleji, které jsou chráněny jako registrovaný významný krajinný prvek podle § 6 ZOPK. V minulém roce proběhlo jejich ošetření, které bylo hrazeno z dotace Operačního programu Životní prostředí. Pro lepší vitalitu stromů by bylo velmi vhodné rozšířit plochu, kde nebude prováděna orba a chemické ošetřování plodin a to minimálně na šířku okapové linie stromů.

Anglický park u zámku Kozel

Samostatnou kapitolou je zámecký park na Kozlu, který je chráněn jako Národní kulturní památka a tato ochrana se v současnosti jeví jako dostatečná. Mnoho zdejších stromů je velmi hodnotných jak z estetického hlediska, tak jako biotop pro živočichy.

Problematika životního prostředí ve volné krajině

Ochrana zemědělského půdního fondu

Ochrana zemědělského půdního fondu je v kompetenci Magistrátu města Plzně a KÚ Plzeňského kraje. Role obce je hlavně při zpracovávání nového územního plánu, kde jsou vymezovány další plochy k záboru. Nejde pouze o výstavbu nových obytných domů, ale i rozšiřování dopravní infrastruktury a další zábory. Současné využívání půdy pachtýři se nedá vždy nazvat jako trvale udržitelné. Stanovené limity odnosu půdy v rámci vodní eroze jsou velmi benevolentní a jejich dodržování není problém, což můžeme spatřit v zanesených vodních nádržích a tocích. Problémem je, že obec vlastní pouze zlomek

obhospodařované půdy a nemá možnost určovat strukturu a druh pěstovaných plodin,

kteřá se odvíjí výhradně od ekonomického profitu hospodáře.

Širokořádkové plodiny (například kukuřice) nejsou schopny zpomalit plošný povrchový odtok, který pak způsobuje problémy v obci. Řešením by bylo provedení Komplexní pozemkové úpravy (KoPÚ), která je určena k transformaci pozemkové držby všech vlastníků v obvodu KoPÚ a povede ke zlepšení přístupnosti všech pozemků a struktury krajiny. Na provedení společných opatření (meze, cesty, ÚSES apod.) bývá primárně využívána státní půda, která je poté převedena do vlastnictví obce. Celý tento proces trvá mnoho let, ale často vyřeší množství dlouhodobých problémů i v jiných oblastech. Dalším negativním faktorem je „mrtvá půda“ vlivem chemických postřiků a chemickými hnojivy.

Lesy a lesní hospodářství

Na pravém břehu Úslavy začíná rozsáhlý lesní komplex, který se táhne až k Rokycanům; na východě je obcemi Hrádek a Mirošov oddělen od souvislých lesů v Brdech. Jedná se o pozůstatky honitby náležející k zámku Kozel. Místa jsou zde dosud patrné fragmenty doprovodných dubových alejí při lesních cestách. Většina porostů je tvořena hospodářskými lesy s převahou smrku, borovice a dalších dřevin. V okolí toků jsou dosud fragmenty podmáčených olšin a na svazích údolí suťových lesů. Díky výsadbě zpevňujících a melioračních dřevin se postupně začíná zvyšovat podíl listnatých stromů, jehličnany však stále převládají.

Značná část lesů je v majetku Lesů ČR, s. p. Významný podíl je však také ve vlastnictví obce, hlavně v okolí Sedlecké skály a na levém břehu Kornatického potoka. Hospodaření je v posledních letech ziskové. Výhledově může obec uvažovat o investici do produkce dřevní hmoty s přidanou hodnotou; toto opatření by zvýšilo ziskovost v porovnání s prodejem surové hmoty. Aktuální otázkou spojenou s lesním hospodářstvím je adaptace lesů na klimatické změny. Smrkové lesy jsou v našich podmínkách na hranici svého ekologického limitu a pokračující suché a teplé roky budou situaci smrkové populace dále zhoršovat. V rámci kalamitní těžby i pravidelné obnovy by bylo vhodné maximálně zvyšovat podíl vhodnějších dubů, javorů, jasanů, buků, popřípadě zachovávat staré doupané stromy v podobně provozně bezpečných torz, jako biotop pro živočichy. V

následujících letech bude výzvou zvládnutí kůrovcové kalamity, která je reálnou hrozbou a dle odhadu Ministerstva zemědělství ČR bude výrazně horší než v roce 2018.

Významným problémem je také umístění rekreačních objektů soukromých majitelů na lesní půdě. Ti se obávají o svou bezpečnost, ovšem jejich objekty často blokují lesní hospodaření. Tento problém současné i minulé zastupitelstvo řeší snahou o zrušení ochrany PUPFL (půdy určené k plnění funkcí lesa) a prodejem pozemků majitelům výše zmíněných objektů.

Invazní druhy

Invazní druh je v daném území nepůvodní, nekontrolovatelně se šíří a postupně vytlačuje druhy původní, které jsou méně konkurenčně schopné. Invazivní druhy primárně obsazují narušené biotopy, ze kterých se pak dále rozšiřují. Jedná se o různé skládky, ruderalní a eutrofizované plochy, browfields, železniční a silniční násypy. Jako migrační koridory využívají vodní toky, silnice a železniční tratě. Asi nejdiskutovanější je v posledních desetiletí šíření bolševníku velkolepého. Dalšími invazivními druhy jsou křídlatka, zlatobýl, netýkavka žláznatá, trnovník akát, slunečnice topinambur, vlčí bob (lupina) mnoholistá, atd. Často se zapomíná na živočišné druhy, které nejsou tak nápadné, ale jejich vliv na ekosystém je často významnější a likvidace prakticky nemožná. Rybníky a vodní toky jsou zamořeny střevličkou východní a karasem stříbrným; velké škody na rybách způsobuje norek americký. Reálně hrozí zavlečení nepůvodních raků (signálního a pruhovaného). Na stavy drobné „zvěře“ má negativní vliv šíření psíka mývalovitého a hnědých veverek místo červených. Všem zahrádkářům je nechvalně známý plzák španělský.

Obec nemá v této problematice žádné zákonné povinnosti. Pouze jako jakýkoliv jiný vlastník pozemků nesmí svou činností omezovat okolí, což znamená, že by měla aktivně bránit vzniku zdrojových populací invazních druhů na svých pozemcích. V rámci osvětové činnosti je žádoucí upozorňovat na nebezpečí šíření těchto druhů.

Památné stromy

Památné stromy jsou z hlediska ochrany přírody vnímány jako mimořádně významné, proto také požívají zvýšené zákonné ochrany. Na území obce Štáhlavy se žádné

nevyskytují. Nejbližší je Sedláková lípa vprostřed pole směrem na Nezabavětice a Dub u Humlů v Rakové.

Zvláště chráněné druhy rostlin, živočichů a nerostů

Zvláště chráněné druhy (dále jen „ZCHD“) rostlin a živočichů jsou vymezeny vyhláškou MŽP 395/92. v kategoriích ohrožené, silně ohrožené, kriticky ohrožené. Na území naší obce je má na starosti KÚ Plzeňského kraje.

Zvláště chráněné rostliny se zde v současnosti prakticky nevyskytují. Na loukách u řeky ještě přežívá několik jedinců žluťuchy žluté. Jedná se o důsledek intenzifikace lesního a zemědělského hospodářství.

Zvláště chráněné druhy živočichů

Zvláště chráněné druhy živočichů jsou naopak zastoupeny mnohem šířeji. Pro úplnost uvádím, že kormorán velký není s účinností od 1. 4. 2013 zvláště chráněným druhem a vztahuje se na něj pouze obecná ochrana živočichů jako na ostatní volně žijící živočichy. Nejviditelnějším zástupcem zvláště chráněného druhu je u nás čáp bílý, který pravidelně hnízdí na komíně lihovaru na šťáhlavské návsi. Opakovaně zde dochází k drobným kolizím s majiteli okolních nemovitostí, neboť čápi je znečišťují svým trusem. Stále však převládá jeho pozitivní vnímání. Z dalších ptáků se v okolí obce pravidelně vyskytují vlaštovky obecné, jiříčky obecné, rorýs obecný, krkavec velký, ledňáček říční a dále kalous ušatý a puštík. Hojně jsou zastoupeny různé druhy netopýrů. Na netopýry a rorýse obecné je nutné brát zvýšený zřetel při zateplování budov, protože využívají různé otvory, výklenky a nevyužívané půdy jako hnízdiště a letní kolonie. Z velkých savců byl v řece u čistírny odpadních vod zaznamenán výskyt bobra evropského. Další významnou skupinou zvláště chráněného druhu jsou obojživelníci, kteří jsou svým výskytem v době rozmnožování vázáni na vodní plochy bez rybí obsádky (s výjimkou ropuchy) jako jsou tůň a mokřady. Tyto plochy z kulturní krajiny dlouhodobě ubývají a s tím souvisí významný úbytek těchto obojživelníků. Jako velmi pozitivní je nutné ocenit vybudování tůň v Bažantnici nebo několik vodních ploch v Anglickém parku na zámku Kozel. Rizikem pro tyto druhy se stává manipulace s výškou vodní hladiny u vodních děl v jarních měsících. Z celonárodního hlediska je významný výskyt raka kamenáče v Kornatickém a Hádeckém potoce, který je součástí populace v Brdech a okolí. Ohrožen

Cíle a priority životního prostředí a ochrany přírody

Osvětová činnost

Životní prostředí v obci si ve značné míře vytváříme sami. Všichni ho ovlivňujeme a všichni jsme jím také zpětně ovlivňováni. Proto je nezbytné, aby se kvalitní životní prostředí stalo společnou společenskou prioritou. Nejedná se o samozřejmost. Dopad jednoho nezodpovědného negativního vlivu může otrávit široké okolí. Velmi významná se proto jeví podpora fungování otevřené a zdravé občanské společnosti, ve které většina občanů druhé minimálně neobtěžuje. V tom může významně pomoci zvýšení všeobecného povědomí o životním prostředí, zejména osvětovou činností. Aktuálně se nabízí pravidelná rubrika v Š+Š, pořádání přednášek a besed, projekce filmů. Přirozené a velmi účinné je působení v rámci dětských kroužků (skupin) se zaměřením na ochranu přírody. Rozhodování samosprávy by mělo upřednostňovat přírodě blízká řešení nad technickými. Při plánování investičních akcí by měl být brán maximální ohled na přírodu.

Inventarizace dřevin

Vhodné by bylo provedení zevrubné inventarizace dřevin v obci, aby byl zjištěn jejich provozní stav a případné ohrožení veřejnosti. Není nutné provádět podrobné měření jednotlivých stromů, ale spíše vytvořit obecnou představu o potenciálně kritických místech. Prioritou by měly být hlavně pozemky ve vlastnictví obce, případně i další nebezpečné stromy. Výsledkem by měla být koncepce péče o dřeviny, výsadeb a v poslední řadě také kácení dřevin v obci. V současnosti je provedeno několik podrobných inventarizací, které se dají využít jako jeden z podkladů. Jedná se o Hrabčecí alej, alej Za humny ve Šťáhlavicích a roklí potoka Beránka.

Revitalizace požární nádrže

Zde se jedná o spojení několika obecních zájmů. Ochrana přírody, akumulace vody, rekreace, zásobárna požární vody atd. Vzhledem k tomu, že se jedná o vzdouvání a akumulaci povrchové vody, je nutné, aby zde bylo vydáno povolení k nakládání s povrchovými vodami podle vodního zákona č. 254/2001 Sb. a vyhotoven provozní řád, a to bez ohledu na realizaci jakýchkoliv opatření (pokud tak již nebylo učiněno).

V současnosti je nutné provést zásahy, které zastaví postupnou devastaci stavby. Jedná se především o odstranění náletových dřevin, které rostou mezi betony a svými kořeny je narušují. Pro další využití je nutné, aby došlo k vypuštění nádrže a jejímu vyčištění; zejména od střepů a dalších hrubých nečistot, které brání rekreačnímu využití. Také kosení trávy v okolí by mohlo zvýšit možnost využití této lokality občany. Opatření v nádrži se musí provádět mimo období rozmnožování obojživelníků tzn. před 28.2. a po 31.8., aby nedocházelo k usmrcení jejich larev. Pro zlepšení kvality vody je potřeba zabránit vysazování ryb, které způsobují zákal a zvyšují podíl rozpouštěných látek, zejména fosforu, které dále způsobují přemnožení řas a sinic a tím „vodní květ“.

V průběhu vegetačního období je vhodné sledovat množství a kvalitu vody v Beránce a nádrži, poté tato data vyhodnotit. Vzhledem k mocnosti pramenů je možné, že zdroj vody bude dostatečný. V tomto případě by mohla být dostatečná pouze oprava, která by byla méně nákladná, tj. přespárování betonů a nový nátěr. V minulých letech poskytoval KÚ Plzeňského kraje na koupaliště dotace.

Možnosti dotací v ochraně přírody

Předkládán je přehled programů určených a nejvhodnějších pro životní prostředí. V nabídce je mnoho dalších národních a evropských programů, které se prolínají a částečně překrývají. Např. budování malých vodních nádrží, úprava veřejných prostranství atd.

Evropské dotace

U dotací se jedná především o Operační program Životní prostředí (OPŽP). Z toho je možné čerpat na dotační tituly v různých Prioritních osách. Například zásobování pitnou vodou, budování kanalizace a ČOV, protipovodňová opatření přírodě blízkého charakteru, polosuché poldry, zlepšování ovzduší, výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží, mokřadů, revitalizace toků, zlepšování struktury lesů, výsadba a péče o

zeleň v extravilánu, zeleň v obci, péče o chráněné druhy a biotopy atd. Výše dotace je závislá na konkrétním dotačním titulu.

Jedná se o administrativně nejsložitější program s nutností využití celostátní aplikace pro podávání evropských dotací MS2014+. Minimální výše uznatelných nákladů je 250 000,- Kč. Je zde mnoho příloh a omezení, která se více či méně průběžně mění. Celý OPŽP se řídí Pravidly pro žadatele a příjemce, které jsou k dispozici na stránkách www.opzp.cz. Žádosti se podávají v takzvaných výzvách, které jsou pravidelně vyhlášovány a jejich přehled je na výše uvedených stránkách. Obecně je program určen na větší investiční akce, kde je dotace odpovídající vynaloženému úsilí při podání žádosti. Osu 4 administruje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, zbylé Státní fond životního prostředí.

Národní dotace

Jedná se o středně složité dotační programy, které je většinou schopen žadatel sám podat a administrovat.

Státní fond životního prostředí (SFŽP)

Národní program životního prostředí: jedná se o dotace z národních zdrojů, které částečně doplňuje OPŽP, zejména na akce s nižšími náklady vše lze dohledat na www.sfzp.cz. Aktuální výzvy jsou na výše uvedeném webu. V současnosti například výzva č. 2/2018: Zdroje pitné vody.

Nová zelená úsporám – program sloužící ke snížení energetické potřeby budov.

—— Dešťovka – zlepšení hospodaření s vodou.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK)

Spravuje dva programy, které jsou velmi podobné a rozdíly mezi nimi nepodstatné z pohledu podání žádostí. Jedná se o Program péče o krajinu (PPK) a Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK). Zde je dotace až 100% a maximální náklady zpravidla do 250 000,-, určeny jsou pro volnou krajinu⁶. Podporovány jsou výsadby dřevin (stromořadí, interakční prvky, prvky ÚSES) ošetření památných a významných

stromů, budování mokřadů a tůní, revitalizace toků, zlepšení struktury lesů, péče o cenné a významné biotopy.

Vše na stránkách www.dotace.nature.cz.

Dotace Plzeňského kraje

Nabízí mnoho dotačních titulů v různých oborech. Přehled stávajících i připravovaných je na <http://dotace.plzensky-kraj.cz/verejnost>. Záleží na konkrétním titulu, ale obecně bývají krajské dotace nejjednodušší. Vypsání výzev bývá poměrně krátké, takže je nutno sledovat připravované výzvy a připravit se na ně.

Ostatní

Nadace ČEZ – Veškeré informace jsou na <http://www.nadacecez.cz>. V současnosti vypsána výzva na výsadbu stromů.

Závěr

Zpráva o stavu kultury ve Štáhlavech a Štáhlavicích a možnosti jejího rozvoje je dokument určený pro radu obce, zastupitele i širokou veřejnost. Jeho cílem je nastínit

hlavní problémy v tomto segmentu fungování obce a otevřít o těchto tématech veřejnou a odbornou diskuzi. Jejím výsledkem by měla být konkrétní a reálná vize rozvoje obce ve všech třech uvedených tématech; prohloubení výchovných, socializačních a humanizačních vlivů a růst přirozené lidské angažovanosti. Řešení diskutovaných problémů má vliv na další kultivaci sociálního prostředí a veřejného prostoru a na prohloubení autentických osobních vztahů mezi občany. Všechny tři zmiňované oblasti překračují politické či názorové bariéry, proto by měl tento dokument vést k vytvoření efektivního týmu složeného z osobností napříč zdejším politickým spektrem, nezávislých odborníků, architektů, umělců a ekologů, kteří společně připraví reálnou strategickou vizi pro lepší budoucnost obou našich obcí. Jednoduše řečeno, po praktickém zpracování vizi vzniklých z tohoto dialogu, by se mělo občanům Štáhlav a Štáhlavic v jejich obcích daleko lépe a radostněji žít. Případné nepřesnosti jsou dány širokým rozsahem problematiky, materiál je proto určen k dalšímu zpřesňování.

Poznámky

1 Živá kultura

Pod pojmem živá kultura vnímáme jakoukoliv kulturu, která je autorská, autonomní a pravdivá, která spíše nastoluje otázky, než předkládá odpovědi. Kultura, která klade důraz na vzdělávání a následnou péči a problematizuje schémata myšlení. Tradičně ji v Evropě nadřazujeme kultuře, která sama sebe zužuje na „pouhou“ zábavu, konzum a prodej povrchních emocí, i když otázka je složitější. Jedině živá kultura, žita a tvořena konkrétními lidmi, může vytvářet skutečné kulturní vztahy, proměňovat své okolí a stabilizovat soudržnost společnosti.

2 Crowdfunding

Způsob financování, při kterém větší počet jednotlivců přispívá menším obnosem k cílové částce. Crowdfundingem můžeme financovat zajímavé projekty, produkty či společnosti. Způsob financování probíhá obvykle prostřednictvím internetu.

3 Životní prostředí

Životní prostředí je prostor, ve kterém lidé žijí a který přetvářejí k obrazu svému. Většina zásahů je motivována snahou o zjednodušení nebo zlepšení života lidí za podmínek zachování kvality životního prostředí jak pro člověka, tak pro jiné organizmy. Některé vlivy působí na ŽP druhotně na základě činnosti člověka bez přímé vůle tyto vlivy vytvářet, což neznamená, že jsou méně významné.

4 **Ochrana přírody** je vědecký obor, který se zbývá ochranou nejen životního prostředí, ale i rostlin, živočichů a krajiny. Ochrana životního prostředí je vymezena zejména v zákoně 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZOPK“), který je provázán s dalšími právními předpisy (vodní zákon, lesní zákon, zákon o myslivosti, o rybářství, o ochraně ovzduší, o odpadech a další).

5 **Intravilán obce a jeho neblíží okolí**

Je to prostředí, ve kterém se občané nejčastěji pohybují a zároveň ho nejintenzivněji vnímají. Je to oblast, kde je příroda využívána ve prospěch lidí a její míra ovlivnění je maximální. Zde dochází intenzivnímu k prolínání kultury a životního prostředí a má to významný vliv na vnímání kvality života. Často převládá estetická a společenská funkce nad přírodní složkou.

6 **Volná krajina**

Jedná se o širší okolí obce a zahrnuje lesy, pole, louky, vodní plochy atd. Toto území je většinou občanů využíváno s menší frekvencí a pro jiné druhy aktivit (procházky, sport, sběr hub, apod.). Může se zdát, že není z hlediska fungování obce tak významné, ale negativní vlivy se mohou projevit nejen v obci, ale i širším okolí.

Napsal a zpracoval: **Ivo Hucl**

Autor textu o životním prostředí: **Ing. Zdeněk Myslík**

Konzultace architektura: **Ing. arch. Jakub Mareš**

Občané pro obec: leden 2019